

สังคมความพอเพียง

ที่โรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัย เพชรบุรี

โรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัย เพชรบุรี
ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

สารมูลนิธิสยามกัมมาจล

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินชีวิต ที่มีสติ และปัญญานำการตัดสินใจ โดยมีหลักง่ายๆ คือจะทำอะไรก็ให้มีความพอประมาณกับกำลังความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่ คำนึงถึงสาเหตุ และผลลัพธ์ของการกระทำของตนโดยไม่ประมาท ซึ่งสิ่งต่างๆ ดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้จำต้องอาศัยเงื่อนไขของการแสวงหาความรู้ในเรื่องที่จะทำโดยละเอียด รอบคอบ และที่สำคัญต้องอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม

มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เล็งเห็นความสำคัญในการปลูกฝังหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงในใจปวงชนชาวไทยโดยเฉพาะในเยาวชนซึ่งเป็นกำลังของชาติ จึงได้จัดทำโครงการเสริมศักยภาพการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาและชุมชนขึ้น เพื่อสนับสนุนให้โรงเรียนต่างๆ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การเรียนการสอน และเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนขยายผลตลอดจนสนับสนุนให้มีการจัดทำสื่อนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาพอเพียง

มูลนิธิสยามกัมมาจลใคร่ขอขอบคุณสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา โดยคุณทรงพล เจตนาวณิชย์ และคณะที่เห็นความสำคัญของโครงการดังกล่าว และเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ ตลอดจนการจัดทำสื่อต่างๆ ที่มีคุณค่าเผยแพร่สู่สาธารณชน

ปิยาภรณ์ มั่นทะจิตร

ผู้จัดการมูลนิธิสยามกัมมาจล

มกราคม ๒๕๕๒

คำนำ

หนังสือประกอบตลาดนัดความรู้ ครั้งที่ ๑ จัดพิมพ์ขึ้นภายใต้โครงการเสริมศักยภาพการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาและชุมชน โดยความร่วมมือของมูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา โดยมีสถานศึกษาที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการรวม ๖๘ แห่ง จากจำนวนสถานศึกษา ๑๓๕ แห่งที่ผ่านการประเมินและได้รับป้าย สถานศึกษาพอเพียง ๒๕๕๐

ทั้งนี้สถานศึกษาต่างๆ ที่เข้าร่วมโครงการได้นำเสนอผลผลิตจากประสบการณ์ความรู้และบทเรียนจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในแนวที่หลากหลาย เพื่อเป็นตัวอย่างรูปธรรมของการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติในสถานศึกษา ทั้งยังช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในแนวคิด และการปฏิบัติให้แก่สถานศึกษาอื่นๆ ที่สนใจด้วย

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะช่วยจุดประกายทางปัญญาให้แก่สถานศึกษาและชุมชน พร้อมทั้งเกิดความศรัทธา เห็นคุณค่าในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและงานต่อไป

ขอขอบคุณ มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ที่เล็งเห็นความสำคัญของการเสริมสร้างการเรียนรู้ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่เยาวชนและสถานศึกษา ซึ่งเป็นเสมือนการหว่านเมล็ดพันธุ์แห่งความพอเพียงให้งอกงามไปทั่วแผ่นดินไทย

ด้วยศรัทธาในคุณค่าแห่งความพอเพียง

สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)

บ้านหลังใหญ่

โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี เป็นหนึ่งใน ๑๒ โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัยที่ประจำเขตการศึกษา ๑๒ เขตทั่วประเทศ ก่อตั้งขึ้นเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๓๖ พรรษา เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๖ เพื่อเฉลิมพระเกียรติที่พระองค์มีพระกรุณาธิคุณต่องานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งจัดการศึกษาเน้นด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ทั้งยังปลูกฝังเยาวชนให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม และสามารถพึ่งตนเองได้

โรงเรียนตั้งอยู่ที่เลขที่ ๔๒๗ หมู่ ๘ ถนนบ้านหุบกะพง-โรงเรียนจุฬาภรณฯ ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี บนผืนดินพระราชทานบ้านหุบกะพง พื้นที่ ๑๔๑ ไร่ ๑ งาน ๓๘ ตารางวา กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจัดตั้งโรงเรียนเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๓๗ โดยแต่งตั้งให้นายธานี กาทอง ผู้ช่วยผู้อำนวยการสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้บริหารโรงเรียน จัดให้มีการเรียนการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๓๘ โดยใช้ศูนย์พัฒนานุเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เป็นที่เรียน จนถึงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๓๙ เมื่อโรงเรียนได้ก่อสร้างแล้วเสร็จจึงย้ายมาเรียนยังสถานที่ปัจจุบัน

แรกเริ่มนั้นมีครูและลูกจ้างรวม ๙ คน นักเรียน ๑๑๐ คน ปัจจุบันมีครูและลูกจ้างรวมทั้งหมด ๖๒ คน และมีจำนวนนักเรียน ๕๑๐ คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๒ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นโรงเรียนสหศึกษาแบบประจำ จัดการเรียนการสอนระดับช่วงชั้นที่ ๓-๔ (ม.๑ - ม.๖) มีจำนวนห้องเรียนทั้งหมด ๑๔ ห้องเรียน แบ่งเป็นชั้น ม.๑ จำนวน ๔ ห้องเรียน ชั้น ม.๒ - ม.๕ ชั้นละ ๓ ห้องเรียน และชั้น ม.๖ จำนวน ๒ ห้องเรียน แต่ละห้องเรียนมีจำนวนนักเรียนไม่มากนัก เฉลี่ยแล้วไม่เกิน ๓๐ คน ต่อห้อง โดยรับนักเรียนที่เรียนดีจากพื้นที่ในเขตการศึกษา ๕ (เดิม) ใน ๖ จังหวัด ได้แก่ จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ราชบุรี สมุทรสงคราม กาญจนบุรี สุพรรณบุรี และเพชรบุรี แต่ปัจจุบันมีนักเรียนที่มาจากจังหวัดอื่นๆ ด้วย เช่น ชุมพร สุราษฎร์ธานี ระนอง นราธิวาส เป็นต้น

ครอบครัวในรั้วจุฬาภรณฯ เพชรบุรี

ชีวิตของนักเรียนในรั้วโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี เป็นชีวิตของนักเรียนประจำอยู่หอพัก โดยจะแบ่งเป็นบ้านๆ บ้านละ ๑๒-๑๓ คน แบบคณะชั้นรุ่นพี่รุ่นน้อง มีพี่บ้านคอยดูแลรุ่นน้อง และมีครูหอคอยดูแลหอละ ๑ คน เรื่องการกิน-การอยู่ จะมีโรงครัวคอยทำอาหารให้ รวมทั้งมีโรงสำหรับซักผ้าตากผ้า หากมองโดยภาพรวมแล้ว โรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนอย่างครบครันเลยทีเดียว

ที่หอพักครูจะปลูกเด็กนักเรียนประมาณ ๕.๓๐ น. ให้เด็กรับผิดชอบตัวเองในการจัดเวลาทำภารกิจ เช่น เก็บที่นอน อาบน้ำ แต่ให้หลังจากหอนั้นประมาณ ๖.๓๐ น. เพื่อลงมาตั้งแถวเดินไปโรงอาหาร ช่วงเช้ามีการรับประทานอาหารเช้า เวลา ๗.๐๐ น. และเคารพธงชาติประมาณ ๗.๓๐ น. จากนั้นเริ่มเข้าชั้นเรียนตอน ๘.๐๐ น.

ส่วนช่วงค่ำ เมื่อนักเรียนรับประทานอาหารเสร็จตอนประมาณทุ่มครึ่ง จะมีกิจกรรมสวดมนต์ให้พระ รวมถึงเป็นเวลาที่คุณครูมีเรื่องมาพูดคุย แจ้งข่าวสารกับเด็กๆ หลังจากนั้นบางคนอาจไปเข้าห้องสมุดหรือเรียนพิเศษ ที่หอพักจะเปิดให้เด็กเข้าหอดูได้ตอน ๓ ทุ่ม พอ ๓ ทุ่มครึ่งถึงปิดหอ และประมาณ ๔ ทุ่มครึ่งจะดับไฟ แต่เด็กๆ บางกลุ่มอาจขมกัเขม้นกับการอ่านหนังสือต่ออีกเพื่อเตรียมสอบที่ห้อง Study นักเรียนชั้น ม.๓ คนหนึ่งสะท้อนชีวิตชาวหอให้ฟังว่า

“เราจะอยู่กันแบบที่ปกครองน้อง อยู่กันเป็นบ้านๆ คนที่ไม่ได้อยู่โรงเรียนประจำ จะไม่รู้ว่าความอบอุ่นของที่บ้าน นอนบ้านเป็นอย่างไร พอวันอาลา จะร้องไห้กันใหญ่

บ้านหนึ่งจะมีตั้งแต่ ม.๑ - ม.๖ ปนกัน ...เวลาอยู่โรงเรียนผมจะอยู่กับเพื่อน แต่เวลาอยู่หอเราจะอยู่กับพี่บ้านน้องบ้าน เป็นความอบอุ่นที่คนภายนอกอาจจะไม่เข้าใจ จะมีการช่วยเหลือกันหลายอย่าง อย่างผมเข้าตอน ม.๑ มา ผมเป็นคนเรียนไม่เก่ง ในฟากหนึ่งของหอจะมี ๒ บ้าน พี่ข้างบ้านจะเรียนเก่ง ผมก็จะไปนั่งติวกับเขาทุกคืน ตั้งแต่ผมแก่สมการไม่เป็น เขาสอนผมทุกอย่าง จนผมเป็น แม้ทุกวันนี้ที่เขาจะออกไปแล้ว เรายังติดต่อกันอยู่”

ในเทอมหนึ่งๆ ผู้ปกครองจะนำเงินเข้าบัญชีให้กับทางโรงเรียนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับบุตรหลานรายละ ๕,๐๐๐ บาท ไม่ว่าเรื่องอุปกรณ์การเรียน เรียนพิเศษ ทัศนศึกษา ทำกิจกรรม เบิกส่วนตัวหรืออื่นๆ เช่นเมื่อนักเรียนซื้อสินค้าจากร้านสวัสดิการในโรงเรียน จะมีการบันทึกรายจ่ายลงบัตรที่ทำไว้สำหรับแต่ละคน ซึ่งทางร้านค้าจะรวบรวมและทำบันทึกส่งอาจารย์ผู้รับผิดชอบอีกครั้งหนึ่งในแต่ละสัปดาห์

การเป็นโรงเรียนประจำที่นักเรียนต้องใช้เวลา ๓๐-๔๐ ชั่วโมงในแต่ละสัปดาห์อยู่กับครู อาจจะมากกว่าเวลาที่พ่อแม่อยู่กับลูกด้วยซ้ำ แถมหลังเลิกเรียนแล้ว ยังอาจมีการเรียนพิเศษเพิ่มเติมกับคุณครูอีก และใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อน ทำให้มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีทั้งชีวิตในและนอกห้องเรียน และถือได้ว่าการอยู่โรงเรียนประจำ ทำให้มีการใช้เวลาค่อนข้างเข้มข้นกับการเรียนและการทำกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ กิจกรรม/โครงการส่วนใหญ่ นอกชั้นเรียน จะมีเด็กชั้น ม.๕ เป็นแกนนำที่สำคัญ และมีครูเป็นที่ปรึกษา ส่วนชั้น ม.๖ จะให้

เวลากับการเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัยเป็นหลัก และภารกิจเช่นนี้ก็เป็นเสมือนการส่งมอบมรดกกันรุ่นต่อรุ่น

แม่ค นักเรียนชั้น ม.๕ สะท้อนสิ่งที่ได้จากชีวิตในรั้วจุฬาภรณฯ แห่งนี้ให้ฟังว่า

“เรารู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง พอออกไปข้างนอก เพื่อนรุ่นเดียวกันกับเราเขายังไม่รู้ แต่เราได้เลย เป็นเครื่องการันตีว่าเด็กที่เรียนจนถึง ม.๖ ที่อยู่โรงเรียนประจำ (โรงเรียนจุฬาภรณฯ เพชรบุรี) จะแตกต่างจากเด็กข้างนอก เป็นเด็กที่คิดเป็น ทำงานเก่ง อย่างมีรุ่นพี่ไปเรียนที่แม่ฟ้าหลวง ก็เป็นเด็กกิจกรรม เพิ่งอยู่แค่ปีหนึ่ง แต่ได้ทำงานแล้ว เป็นคนวางแผนทำกิจกรรม เพราะเขาถือว่ามีประสบการณ์ เพราะตอนอยู่ที่นี้ทำกิจกรรมเยอะ และพี่ต้องคอยดูแลน้อง พอขึ้น ม.ปลาย ต้องมีกิจกรรมทำ ถ้าอยู่ ม.๔ ได้เป็นอนุกรรมการ พอถึง ม.๕ ก็ได้เข้ามาทำเต็มตัวมากขึ้น...”

นักเรียนชั้น ม.๑-ม.๓ อีกกลุ่มใหญ่ สะท้อนถึงสิ่งที่พวกเขาารู้สึก ความสุข และสิ่งได้รับจากรั้วโรงเรียนแห่งนี้ว่า

“ที่ได้มากคือ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพราะเราอยู่ในสังคมนี้เหมือนอยู่หลายๆ สังคมที่บ้าน กับเพื่อน กับครู พอไปอยู่ข้างนอก ทำให้เราสามารถปรับตัวได้เลย เพราะที่นี้หล่อหลอมให้เรา... ผมว่าการอยู่ที่โรงเรียนนี้เป็นสิ่งที่ดี ผมคิดว่าคิดถูกแล้วที่เข้ามาในรั้วจุฬาภรณฯ”

“มีความสุขจากการได้อยู่กับเพื่อน สนุกกับเพื่อน อยู่กับเพื่อนแทบ ๒๔ ชั่วโมง ทำให้รู้สึก เข้าใจกัน”

“อยู่ในโรงเรียนเราเห็นตัวอย่างที่ดีเป็นแบบอย่างให้เราปฏิบัติตาม”

“ผมสุขในระบบรุ่นพี่ รุ่นน้อง ถ้าเป็นโรงเรียนจุฬาภรณฯ ที่อื่น บางหอจะจัดเป็นชั้น ม.๑ - ม.๓ เหมือนอยู่ที่โรงเรียน แต่ของเราจัดแบบนี้ เป็นสังคมที่เราไม่เคยเจอ รู้สึกมีความสุขเวลาอยู่กับพี่บ้านน้องบ้าน”

“นอกจากการเรียน เราจะมีกิจกรรมหลายอย่าง ตอนเย็นผมจะชอบมาเล่นกีฬา กับเพื่อนๆ กับรุ่นพี่รุ่นน้อง เหมือนเป็นการสร้างมิตรภาพ ถ้าได้เป็นนักกีฬาของโรงเรียน จะมีอาจารย์มาสอน ก็สนิทกับอาจารย์ เวลาเมื่อไรก็จะช่วยเหลือกันระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง”

“...เวลาเราอยู่ที่นี้ เรามีครูที่เปรียบเหมือนพ่อแม่ มีอะไรเราถามได้ เพราะอาจารย์จะอยู่กับเราตลอด เวลาเมื่อไรก็ไปถามได้ อยู่โรงเรียนประจำไม่ได้อยู่แบบกบในกะลาครอบครับ ถ้าจะเป็นกะลาก็เป็นกะลาที่ใหญ่เท่าโลก เท่าจักรวาล”

แหล่งเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่หลากหลาย

โรงเรียนแห่งนี้มีการจัดแหล่งเรียนรู้ไว้มากมายหลายแห่ง อาทิ ห้องพฤกษศาสตร์ ห้องสัตววิทยา พิพิธภัณฑ์เปลือกหอย ห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เป็นต้น ซึ่งสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และส่วนหนึ่งเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในส่วนของชุมนุมต่างๆ ด้วย เช่น ชุมนุมลัตววิทยา ชุมนุมพฤกษศาสตร์ ชุมนุมสังขวิทยา ชุมนุมเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เป็นต้น

โดยที่การจัดการแหล่งเรียนรู้แต่ละแห่ง มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาวิเคราะห์และเขียนเป็นผังโน้ตคนให้ผู้มาเยี่ยมชมได้ศึกษาเรียนรู้อย่างชัดเจน

ตัวอย่างแหล่งเรียนรู้ที่โดดเด่น เช่น ห้องพฤกษศาสตร์ เป็นส่วนหนึ่งของงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เป็นกิจกรรมที่ ๗ คือ กิจกรรมสร้างจิตสำนึก ในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เยาวชนเข้าใจถึงความสำคัญและประโยชน์ของพันธุกรรมพืช รู้จักหวงแหน และรู้จักนำไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี เป็นสมาชิกงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ และได้ผ่านการประเมินจนได้รับ

ป้ายพระราชทานจากสมเด็จพระเทพฯ เมื่อปี ๒๕๔๘ ทางโรงเรียนดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนใน ๓ ส่วนคือ

๑) ห้องพฤกษศาสตร์ ซึ่งทางโรงเรียนได้จัดเป็นสำนักงานและเป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์พืชไปในตัว ใช้เป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน เป็นที่รวบรวมผลผลิตจากพืชแบบแห้ง ดองใช้เป็นแหล่งค้นคว้าเพราะมีห้องสมุดเล็กๆ อยู่ภายใน รวมทั้งเป็นแหล่งรวบรวมเพิ่มงานที่นักเรียนทำโครงงานขึ้นมา ด้านหนึ่งของห้องจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย เก็บรวบรวมผลิตภัณฑ์ ผลงานที่ทำมาจากพืช เช่น งานจักสานใบตาล ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของเพชรบุรี

๒) การบูรณาการกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่จะจัดการเรียนการสอนวิชาพฤกษศาสตร์แก่นักเรียนชั้น ม.๑-ม.๓ สัปดาห์ละ ๑ คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน

๓) ส่วนของพื้นที่ที่ใช้ปลูกพืชพรรณไม้ โดยให้เด็กนักเรียนดูแลต้นไม้ประจำตัว และต้นไม้ที่ทำการศึกษา ซึ่งเท่ากับว่า เด็กคนหนึ่ง จะมีต้นไม้ที่ต้องดูแล ๒ ต้น ต้นหนึ่งดูแลให้เติบโตใหญ่ไปพร้อมกับตัวเขาขณะที่เรียนอยู่ที่โรงเรียน อีกต้นหนึ่งคือต้นที่นักเรียนศึกษาลงลึกในทางพฤกษศาสตร์ ถือว่าเป็นการใช้พืชเป็นสื่อในการเรียนรู้ โดยที่บูรณาการกับการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ ทำให้เด็กได้เข้าไปสัมผัสผลลึกลับกับต้นไม้ รู้จักสังเกต ติดตาม จดบันทึกรายละเอียดของพืชพรรณนั้นๆ ซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างฐานของการเป็นนักวิทยาศาสตร์ และสอดคล้องกับจุดเน้นของโรงเรียนแห่งนี้ ที่เน้นการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

เมื่อมีใครมาเยี่ยมชมเยือนแหล่งเรียนรู้แห่งนี้ มักจะได้พบกับยุวมัคคุเทศก์ ซึ่งก็คือนักเรียนชุดหนึ่งที่เป็นสมาชิกชุมนุมพฤกษศาสตร์คอยสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาทำหน้าที่อธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากห้องงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน การดำเนินกิจกรรมของงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน และการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาวิเคราะห์การทำงาน

อาจารย์วัฒนา เมืองงาม อาจารย์ผู้ดูแลรับผิดชอบบอกว่า ตอนหลังๆ นักเรียนจะรู้หน้าที่ จัดแบ่งเวลากันมาเอง ไม่ต้องให้คุณครูคอยเรียกตัว เพราะมีความคุ้นเคยและได้ออกงานบ่อยครั้งทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เช่น ไปร่วมจัดนิทรรศการ มีโอกาสไปศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ภายนอก เช่น ศูนย์สาธิตสหกรณ์หุบกะพง หรือไปเห็นงานสวนพฤกษศาสตร์ของโรงเรียนอื่นๆ เป็นต้น

เช่นเดียวกันกับที่พิพิธภัณฑ์เปลือกหอย หรืออีกชื่อหนึ่งคือ พิพิธภัณฑ์สังขวิทยา ที่จะมีนักเรียนคอยนำชมและอธิบายให้ความรู้ พิพิธภัณฑ์แห่งนี้เป็นที่เก็บรวบรวมเปลือกหอยนานาชนิด ถือเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนและบุคคลทั่วไป ที่สามารถบูรณาการได้ในทุกสาระการเรียนรู้เช่นเดียวกับงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ทางโรงเรียนได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์และการจัดการเรียนรู้ด้านสังขวิทยาให้กับนักเรียน โดยมีนักเรียนชุมนุมสังขวิทยาคอยนำเสนอการวิเคราะห์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษาเปลือกหอยในพิพิธภัณฑ์เปลือกหอยให้กับผู้เข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง

จากตัวอย่างของแหล่งเรียนรู้ดังกล่าว ทำให้เห็นถึงความพยายามของโรงเรียนในการพัฒนาศักยภาพทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่จัดขึ้นในโรงเรียน รวมถึงการฝึกฝนให้เด็กเกิดความรู้ มีความเป็นผู้นำที่สามารถสื่อสารถ่ายทอดความรู้สู่ผู้อื่นได้อย่างถูกต้องและมั่นใจ ที่สำคัญคือ สามารถวิเคราะห์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างดี ซึ่งจากผลการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ก็สามารถถอดคุณค่า ความหมายจากการทำกิจกรรม นำไปสู่หลักคิดที่ต่อยอดอยู่ในวิถีชีวิตมากขึ้นๆ และเมื่อนำไปใช้ย่อมทำให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนมากขึ้น ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เช่น เรื่องการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างประหยัด คุ่มค่า การรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รู้จักแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ เป็นต้น

๒

วิถีสู่สังคมความพอเพียง แบบจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี

ลงเสาหลัก... สร้างรากฐานด้วยความรู้ความเข้าใจ

โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี ได้เริ่มต้นเข้าสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๔๘ หรือประมาณ ๓ ปีเศษมานี้เอง อาจารย์กัญญา เชื้อมชิต ผู้อำนวยการโรงเรียน ย้อนหลังให้ฟังถึงการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในโรงเรียนในช่วงเริ่มต้นว่า เมื่อปี ๒๕๔๘ โรงเรียนได้รับคัดเลือกจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้เป็นโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงประจำภาคกลางตอนล่างและภาคตะวันตก ซึ่งตอนนั้นผู้บริหารโรงเรียนยังมีความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไม่มากนัก เข้าใจว่าเศรษฐกิจคือเรื่องเงินทอง พอเพียงคือความพออยู่พอกิน พอใช้เหลือเก็บ ประกอบกับเรื่องนี้เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย และทรงให้การช่วยเหลือราษฎรผ่านโครงการพระราชดำริกว่า ๓,๐๐๐ โครงการ ที่ล้วนแล้วแต่มุ่งแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรทั้งสิ้น จึงเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องการประหยัด การออม และการเกษตรเท่านั้น พอต้องนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การศึกษาในโรงเรียน จึงมุ่งเน้นไปที่กลุ่มสาระงานอาชีพ เพื่อต้องการให้

เด็กมีรายได้ระหว่างเรียน รู้จักเก็บเงิน ซึ่งเมื่อมองย้อนกลับไป ทำให้เห็นว่า เป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง แต่เมื่อมีความเข้าใจที่ถูกต้อง จึงได้นำมาประยุกต์ในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาเด็กให้เกิดหลักคิด

หากมองพัฒนาการของโรงเรียนในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ จนถึงปัจจุบัน แบ่งได้เป็น ๔ ระยะ คือ

๑. ปีแห่งการสำรวจเพื่อรู้จักตนเอง

ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๔๘ เป็นช่วงของการศึกษาทำความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นหนักอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารของสภาพัฒน์ฯ ตลอดจนหนังสือต่างๆ รวมทั้งการเข้าร่วมประชุมอบรมสัมมนาสำหรับโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ณ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ทำให้มีความเข้าใจว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดในการดำเนินชีวิต ที่ดำเนินอยู่บนทางสายกลาง ความพอดี ไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง จะทำอะไรก็มีเหตุผลในการกระทำ สามารถบอกได้ว่าทำไมถึงทำแค่นี้ ถ้าทำมากไปหรือน้อยไปจะเกิดอะไรขึ้น ที่สำคัญต้องมองได้ว่าทำอย่างไรถึงสำเร็จ และถ้ามีปัญหา จะหาทางป้องกันปัญหาหรือแก้ไขได้อย่างไร ให้เหมือนมีภูมิคุ้มกันในตัว รวมทั้งต้องรู้ในเรื่องที่ทำ ต้องรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง เพื่อให้งานสำเร็จ และหัวใจสำคัญคือ ต้องมีคุณธรรมกำกับในงาน อย่างที่สรุปเป็น ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ซึ่งเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไป ถ้าเป็นเช่นนี้แล้วหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงย่อมสามารถนำมาใช้ได้กับทุกเรื่อง

๒. ปีเริ่มต้นแห่งการสร้างสังคมความพอเพียง

ปีการศึกษา ๒๕๔๙ เป็นช่วงเวลาที่มุ่งเน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับบุคลากร เริ่มต้นจากการส่งอาจารย์ที่เป็นเลขานุการของคณะทำงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ไปอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ทำให้ได้แนวร่วมขึ้นมา

จากนั้นจึงคิดสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับครูและนักเรียนทั้งโรงเรียน ตลอดจนผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้มีการนำความรู้ที่ได้รับไปสูการปฏิบัติ

โดยการเชิญ ดร.ปริยานุช พินุลสราวุธ หัวหน้าโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และคณะ มาอบรมให้ความรู้และทำความเข้าใจความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งฝึกการวิเคราะห์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับงานหรือโครงการต่างๆ ของโรงเรียน

ทั้งนี้เพื่อมุ่งพัฒนาตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังหลักคิดไปสู่เด็ก รวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กด้วย ซึ่งการอบรมในคราวนั้น ยังได้ชักชวนเครือข่ายโรงเรียนมัธยมใน จังหวัดเพชรบุรี ให้ส่งตัวแทนเข้าร่วมด้วยโรงเรียนละ ๑ คน รวมถึงศึกษานิเทศก์เขตละ ๒ คน ส่งผลให้ครู อาจารย์ และศึกษานิเทศก์ มีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง

ประกอบกับในช่วงหลังๆ มา เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงถูกจัดเป็นกระแสขึ้นในสังคม กระทรวงศึกษาธิการเริ่มจัดทำหลักสูตร ทางผู้อำนวยการโรงเรียนจึงได้รับเชิญให้ไปเป็นประธานร่างหลักสูตรของช่วงชั้นที่ ๔ พร้อมด้วยคณะครูอาจารย์อีก ๕ คน ส่งผลให้มีแนวร่วมครูที่มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และนำมาสู่การอบรมคณะครูอีกครั้งที่เน้นเรื่องการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การจัดการเรียนการสอน การจัดทำแผนการเรียนรู้ โดยผู้บริหารโรงเรียนและทีมครูที่ไปร่วมร่างหลักสูตรเป็นวิทยากรให้ความรู้

ภายหลังการอบรม ผู้บริหารโรงเรียนได้กำหนดเป็นนโยบาย และขอความร่วมมือจากคณาจารย์ให้ทำแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างน้อยคนละ ๑ แผน และนำไปใช้

หลังจากครูเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาใช้วิเคราะห์กับงานต่างๆ ได้ รวมทั้งการบูรณาการลงสู่การเรียนการสอนได้ ทางผู้บริหารโรงเรียนได้กำหนดกิจกรรม เปิดบ้านวิชาการ สู่งานเศรษฐกิจพอเพียง ขึ้น เพื่อกระตุ้นให้ครูมีความกระตือรือร้นที่จะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้อย่างจริงจัง รวมทั้งเป็นการติดตามงานของผู้บริหารไปในตัว

จึงได้ร่วมกับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๒ จัดอบรมให้ความรู้กับครูอาจารย์ในเขตพื้นที่ฯ ในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีครูอาจารย์ของโรงเรียนจุฬาภรณฯ และวิทยากรบางส่วนจากภายนอกเป็นวิทยากร รวมทั้งมอบหมายให้ครูทุกกลุ่มสาระจัดนิทรรศการเปิดบ้านวิชาการ นำวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อ อุปกรณ์ที่

ใช้ในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมานำเสนอ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าตัวครูได้นำไปใช้จริง ทำให้ความรู้ความเข้าใจของครูอาจารย์เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

นอกเหนือจากโครงการเปิดบ้านวิชาการ สู่งานเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ในช่วงปีที่ ๒ นี้เอง ที่ทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรม/โครงการ ที่สะท้อนถึงการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิดในการดำเนินงานหลายโครงการไปพร้อมๆ กัน อาทิ โครงการพัฒนางานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, โครงการจัดค่ายความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เดินตามแนวคิดของพ่อ อยู่อย่างพอเพียง เป็นต้น

๓. ปีแห่งการสร้างและพัฒนาสังคมความพอเพียง

ปี ๒๕๕๐ โรงเรียนได้กำหนดการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการปลูกฝังและฝึกฝนให้นักเรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าต่อการนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นหลักคิดที่ใช้ได้ในทุกเรื่อง จึงมีการพัฒนาแบ่งกลุ่มงานของโรงเรียนอย่างชัดเจน ใน ๕ เรื่อง คือ การบริหารจัดการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดแหล่งเรียนรู้ และชีวิตหอพักของนักเรียน

ในด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารโรงเรียนได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมา ๑ ชุด ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นประธาน มีคณะทำงาน ๗ - ๘ คน และให้แต่ละคนเป็นประธานคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนแต่ละด้าน ได้แก่ ๑) ชุดส่งเสริมพฤติกรรมนักเรียน ๒) ชุดส่งเสริมพฤติกรรมความรับผิดชอบ ๓) ชุดส่งเสริมการประหยัดและออม ๔) ชุดส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ๕) ชุดให้ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการแสดง ๖) ชุดประชาสัมพันธ์ จัดทำเว็บไซต์ และ ๗) ชุดเลขานุการ ติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนงานทั้งหมด

ในช่วงนี้เองที่จะเห็นถึงกิจกรรม ผลงานการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้มากมาย และมีผู้คนเข้ามาศึกษาดูงาน โดยมีครูและนักเรียนเป็นวิทยากร สะท้อนการนำปรัชญาฯ ไปใช้ปฏิบัติจริง จึงสามารถบอกต่อคนอื่นได้อย่างมั่นใจ

ขณะเดียวกันเท่ากับเป็นการพัฒนาตัวคนทำงานเองด้วย และกล่าวได้ว่าเป็นช่วงที่โรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดีแล้ว สามารถพึ่งตนเองได้จากบุคลากรภายในเอง จึงเริ่มช่วยสังคม ด้วยการไปเป็นวิทยากรให้กับที่อื่นๆ รวมทั้งมี

การทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับจังหวัดเพชรบุรี โดยผู้ว่าราชการจังหวัด พัฒนาการจังหวัดและผู้อำนวยการโรงเรียน ในการขับเคลื่อนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงประจำอำเภอ อำเภอละ ๑ โรงเรียน โดยให้ทางโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัยเพชรบุรี เป็นพี่เลี้ยงให้ความรู้ จัดอบรม แนะนำแนวทาง

๔. ปีแห่งการพัฒนาสู่ความยั่งยืน

ปีการศึกษา ๒๕๕๑ จากการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการในโรงเรียน ได้เห็นผลเชิงประจักษ์ในเรื่องประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของงาน โดยเฉพาะการทำให้เด็กเยาวชนมีหลักคิด เพื่อที่ต่อไปในภายหน้าจะกลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีหลักคิดในการดำเนินชีวิต

ทางโรงเรียนจึงมุ่งพัฒนาต่อไปให้เกิดความยั่งยืน นั่นคือ การทำให้เป็น วัฒนธรรมขององค์กร ทำให้ต้องหันมาสำรวจตัวเองว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ นำไปสู่ความสมดุล ยั่งยืนใน ๔ มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ณ ปัจจุบันแต่ละมิติอยู่จุดไหน โดยได้แต่งตั้งคุณครูเป็นคณะกรรมการ ๔ ชุด เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนงานและพัฒนาในแต่ละมิติดังกล่าว ผ่านการดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆ ที่มุ่งไปสู่การทำให้โรงเรียนสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืนและบุคลากรของโรงเรียนดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงจนเป็นวิถีชีวิต เช่น มิติด้านสังคม มีแนวคิดในการพัฒนาว่า ทำอย่างไรเด็กจะอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข เป็นสังคมที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่เบียดเบียนกัน หรือมิติสิ่งแวดล้อม มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าของทรัพยากรและคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งไม่เพียงในระดับประเทศเท่านั้น แต่หมายรวมถึงทรัพยากรของคนทั้งโลก และชี้ให้เห็นว่า แต่ละมิติมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน มิติสิ่งแวดล้อมเชื่อมโยงถึงสังคม เช่น การกินการอยู่ การใช้จ่ายของนักเรียน เป็นต้น

สร้างหลักคิด... ลงสู่วิถีชีวิต

จุดเน้นหรือทิศทางในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนที่เห็นได้ชัดคือ การสร้างหลักคิด และมุ่งตรงลงสู่วิถีชีวิต การปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่สังคมความพอเพียง โดยผ่านการดำเนินกิจกรรม/ โครงการต่างๆ เพื่อให้เกิดแบบฝึกหัดในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักคิดในการดำเนินงาน ซึ่งที่โดดเด่นได้แก่ การดำเนินโครงการพัฒนางานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนประสบผลสำเร็จ แล้วจึงขยายผลไปสู่งานอื่นๆ อย่างไรก็ตามกลับพบว่า งานหรือกิจกรรมที่สร้างความกระเพื่อมไหวให้เกิดขึ้นในโรงเรียนที่เห็นได้ชัดเจนคือ งานค่ายความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เดินตามแนวคิดของพ่อ อยู่อย่างพอเพียง

ปลูกต้นไม้ในใจเด็ก

งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เป็นงานสนองพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการปลูกฝังจิตสำนึกเด็กในการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช ซึ่งมีการดำเนินงาน ๕ องค์ประกอบคือ ๑) การจัดทำทะเบียน ป้ายชื่อพรรณไม้ในโรงเรียน ๒) การนำต้นไม้ใหม่มาปลูกในโรงเรียน ๓) การศึกษาพรรณไม้ ๔) การจัดทำรายงาน ๕) การนำประโยชน์ไปใช้ เริ่มต้นการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในงานนี้

คือ ใช้ในองค์ประกอบที่ ๒ ได้แก่ การนำต้นไม้ใหม่มาปลูกในโรงเรียน

ที่จริงแล้วงานสวนพฤกษศาสตร์ของโรงเรียนเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ แล้ว ซึ่งแต่เดิมนั้นเมื่อมีการนำต้นไม้ใหม่มาปลูกในโรงเรียน ทางอาจารย์ผู้รับผิดชอบจะทำแผนงาน/ โครงการปลูกต้นไม้เนื่องในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันจุฬาภรณ์ วันสิ่งแวดล้อมโลก เป็นต้น โดยระดมช่วยกันปลูกทั้งโรงเรียนและหวังพึ่งพาธรรมชาติให้ดูแล แต่ปรากฏว่าต้นไม้ส่วนใหญ่ไม่รอด ถือว่างานไม่ประสบผลสำเร็จ

“แต่เมื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ทำให้เราหันกลับมาดูงานของเราเนื่องจากปรัชญาเป็นหลักคิด เราจึงมามองว่า กิจกรรมที่เราทำนั้นพอประมาณไหม และตามที่เราเข้าใจ การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีขั้นตอนอยู่ ๓ ขั้น คือ ขั้นที่ ๑ รู้จักตนเอง ขั้นที่ ๒ พึ่งตนเองให้ได้ ขั้นที่ ๓ ช่วยเหลือคนอื่น ช่วยเหลือสังคม พอเรากลับมามองขั้นที่ ๑ ต้องรู้จักตนเอง ทำให้เรากลับมาสำรวจโครงการ แต่เดิมเราปลูกต้นไม้พร้อมกันทั้งโรงเรียนในพื้นที่ประมาณ ๑๔๑ ไร่ ขณะที่พื้นที่เป็นดินทราย ไม่อุ้มน้ำ ฝนก็ไม่ค่อยตก ทำให้เรารู้ตัวว่า เราไม่พอประมาณ ทำให้กลับมาคิดกันใหม่ ทางครูที่รับผิดชอบจึงคิดใหม่ โดยทำการปลูกป่าปีละ ๑ แปลง เท่ากับจำนวนนักเรียน ม.๑ ทั้งหมด เพราะมองว่าเขาจะอยู่กับเราถึง ๓ ปี เลยให้เขาเป็นเจ้าของต้นไม้คนละ ๑ ต้น และเชื่อว่าหากเขาดูแลไป ๓ ปีจนถึง ม.๓ ต้นไม้รอดแน่นอน...”

เหตุที่นำกิจกรรมนี้มาใช้กับ ม.๑ เพราะการเรียนในชั้นนี้ยังไม่หนักเท่ารุ่นพี่ ม.๔ ทางโรงเรียนจึงจัดเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยจัดเป็นวิชาเรียนงานพฤกษศาสตร์สัปดาห์ละ ๑ คาบ นักเรียนจะได้เรียนงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนทั้ง ๕ องค์ประกอบ และได้เป็นเจ้าของต้นไม้คนละ ๑ ต้น และดูแลไปจนครบ ๓ ปี ผลปรากฏว่า หลังจากทำโครงการนี้เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษาแรก ต้นไม้รอด ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ทำให้เห็นชัดว่าเมื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ทำให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จุดประกายความคิด “เดินตามแนวคิดของพ่อ อยู่อย่างพอเพียง”

วันที่ ๑๔-๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๙ ทางโรงเรียนได้ริเริ่มจุดประกายความคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านการจัดค่ายขึ้นครั้งแรก ซึ่งนับเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างกระแสให้เด็กทั้งโรงเรียนเข้ามาสนใจใคร่เรียนรู้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถวิเคราะห์ได้และนำสิ่งที่วิเคราะห์ได้ไปลงมือปฏิบัติในฐานการเรียนรู้แต่ละฐาน

ผอ.กัญพินา เชื้อมขิต ย้อนหลังให้ฟังราวกับว่าเหตุการณ์เพิ่งผ่านไปเมื่อไม่นาน

“วันแรกให้เรียนรู้ ๒ เรื่องคือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร ให้เข้าใจความหมาย และการบริหารการเงินอย่างพอเพียง กลางคืนให้รุ่นพี่ที่เป็นพี่เลี้ยงแสดงละคร เดินตามแนวคิดของพ่อ อยู่อย่างพอเพียง เพื่อตอกย้ำความหมาย เพราะถ้าดูละครจะสนุก เข้าใจง่ายขึ้น วันที่ ๒ ลงมือปฏิบัติตามฐานการเรียนรู้ ๕ ฐานคือ การกั๊กกระเจก ตักตักป่านศรนารายณ์

การทำเทียนหอม การทำขนมเค้กจากเห็ดเป่าฮื้อ และการลงรักปิดทอง ในแต่ละฐาน นอกจากครูจะให้ความรู้ในฐานนั้นๆ แล้ว จะเน้นให้เด็กไปวางแผนวิเคราะห์การทำงานในฐาน โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เด็กเรียนรู้มากขึ้น เพราะเรามองเห็นว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดที่เอาไปใช้วางแผนการทำงาน ทำให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เหตุที่ทำใน ๕ ฐานนี้ เนื่องจากเวลาเราจะทำอะไร พระองค์ท่านบอกให้ทำบน บริบทหรือภูมิสังคมของเรา เรื่องการกัศกรจะมีสอนอยู่แล้วในวิชาศิลปะ

การทำขนมเค้กจากเห็ดเป่าฮื้อ ในวิชาการงานฯ มีการเพาะเห็ดขายโรงครัวและ ขายข้างนอก แต่มีเห็ดที่ไม่ได้ขนาด ไม่ได้ราคา ครูผู้รับผิดชอบจึงคิดนำไปตากแห้ง ปั่นเป็น แป้ง และใช้ในอัตราส่วนที่เหมาะสมทำเป็นขนมเค้กออกมา

ส่วนตุ๊กตาป่านศรนารายณ์ เกิดจากป่านศรนารายณ์ที่เป็นอาชีพที่ทำอยู่ในหุบกะพง เพราะมีการปลูกป่านศรนารายณ์แล้วนำเส้นใยมาถักเป็นกระเป๋ เวลาตีใบป่านเพื่อทำเส้นใย ต้องรูด จะมีเศษเล็กเศษน้อย ชาวบ้านมักเผาทิ้งทำให้เกิดมลภาวะ ทางครูกลุ่มงานอาชีพฯ เลย ไปนำมาให้เด็กคิดว่าทำอะไรได้บ้าง มีเด็กคนหนึ่งทำออกมาเป็นตุ๊กตาได้สวย ครูเลยให้เด็ก เป็นวิทยากรสอนเพื่อน ส่วนการลงรักปิดทอง คืองานที่เป็นเอกลักษณ์ของเพชรบุรี..”

กิจกรรมค่ายดังกล่าว ทางโรงเรียนมองว่า ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น สังเกตได้จากเวลาที่ทีมงานจากธนาคารไทยพาณิชย์ ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนการจัดค่าย มา สัมภาษณ์ถ่ายทำ เด็กๆ ตอบไปตามธรรมชาติสามารถอธิบายได้โดยไม่มีการเตรียมการใดๆ มาก่อน และการที่มองว่า งานค่ายช่วยจุดประกายความสนใจกับเด็กทั้งโรงเรียน ก็เนื่องจาก ว่า มีกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจและทำให้เด็กๆ รู้สึกสนุก นั่นคือ การแสดงละครตอนกลาง คืน เพราะตามปกติเด็กอยู่ประจำ ช่วงกลางคืนทางโรงเรียนมักไม่ค่อยมีกิจกรรมอะไร แต่พอ มีงานค่าย มีการแสดงตอนกลางคืน ทำให้นักเรียนอื่นๆ ที่ไม่ได้เข้าค่าย เข้ามาร่วมได้ จึงรู้สึก สนุกและได้เรียนรู้ไปด้วยกัน

สำหรับค่ายครั้งแรก ครูเป็นผู้จัดและมีนักเรียนพี่เลี้ยงที่ครูสร้างความเข้าใจจนพอรู้ เรื่องบ้างแล้วเป็นผู้ช่วย กลุ่มเป้าหมายเน้นนักเรียน ม.๔ - ม.๕ เพราะมองว่าจะได้สอนน้อง ต่อไป แต่พอปีถัดมาใช้ชื่อว่า ค่ายเศรษฐกิจพอเพียง ให้รุ่นพี่ ม.๖ จัดให้กับน้อง ม. ๑ และ ม.๔ ที่เข้าใหม่ หลังจากเรียนผ่านไปได้ ๑ - ๒ เดือน โดยไม่ได้เรียนรู้เป็นฐานเหมือนครั้งแรก เน้น

การอธิบายให้ความรู้และฝึกการวิเคราะห์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีเกม สอดแทรกบ้าง จากนั้นให้โจทย์เขียนความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำไปให้ผู้ปกครองอ่าน

และปีล่าสุด ๒๕๕๑ ยังคงจัดกิจกรรมค่ายอย่างต่อเนื่อง โดยปรับมาจัดตั้งแต่วัน แรกที่เด็กเข้ามาโรงเรียน ซึ่งพบว่าช่วยให้เด็กๆ รุ่นพี่รุ่นน้องมีสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เด็กปรับตัวได้ ช่วยลดปัญหาเด็กเข้าใหม่ร้องไห้อยากกลับบ้านลงไปได้ส่วนหนึ่ง

การจัดการเรียนการสอนอย่างบูรณาการ

ครูอาจารย์ของโรงเรียนทุกกลุ่มสาระจะมีการนำหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา ขึ้นกับธรรมชาติของรายวิชาและ วิธีการของครู โดยมีวิธีการดำเนินการ ๔ ขั้นตอนหลักเหมือนกันในการบูรณาการปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง คือ

- ๑) ให้นักเรียนมีความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง
- ๒) ฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับงานต่างๆ ได้
- ๓) ให้นำผลการวิเคราะห์ลงสู่การปฏิบัติ แล้วนักเรียนเกิดความตระหนัก เห็น ประโยชน์ของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตตนเอง
- ๔) นำนักเรียนไปสู่วิถีชีวิตแบบพอเพียง

ดังนั้นไม่ว่าเราจะเดินไปที่จุดไหนในโรงเรียน ที่เป็นส่วนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่ม รวมถึงแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ก็จะได้พบเห็นผังมโนทัศน์การวิเคราะห์หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงกับงานนั้นๆ โดยตลอด (ดังแสดงในภาพหน้าถัดไป)

ขณะเดียวกันคุณครูยังได้ปลูกฝังให้นักเรียนได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักคิดในการวางแผนการทำงาน การทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน เช่น งานกีฬาที่เพิ่งผ่านไปสดๆ ร้อนๆ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และวิถีชีวิตที่หอพัก จนเรียกได้ว่ามีชั่วโมงบินในการฝึกคิดวิเคราะห์และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไป ใช้อย่างต่อเนื่อง และสอดแทรกอยู่ในทุกอนุของสังคมโรงเรียนเลยทีเดียว

เด็กบางคนบอกว่า ช่วงแรกๆ ที่เข้ามาเรียน บางวันมีการวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียง ๕-๖ คาบ “เราเขียนให้อาจารย์ไม่ใช่คนเดียวกัน แต่เราเขียนทำนองเดียวกันหมด แต่มันก็ซึม

เข้าไปในตัวเรา แรกๆ ก็มีความยากในการวิเคราะห์ พอหลายๆ ใครถามมาก็ตอบไปได้เลย ตอนแรกที่เราเข้ามาเรายังไม่รู้จักรหัสเศรษฐกิจพอเพียง เข้าค่ายมาก็ยังมึนๆ เสร็จแล้วเขาให้เขียนเรียงความ เรา รู้สึกว่ายาก แต่พอเราทำบ่อยๆ หลายๆ คาบก็เข้าใจและจำได้”

เนื่องจากทางโรงเรียนแห่งนี้มีการอบรมทำแผนการจัดการเรียนการสอนทั้งโรงเรียน ดังนั้นนับแต่ปี ๒๕๔๙ เป็นต้นมา จะมีแผนการเรียนรู้ที่บูรณาการกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเนื่องจากมีการจัดค่ายเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ปูพื้นฐาน ๓ ช่วง ๒ เงื่อนไขให้กับนักเรียนมาแล้ว

ดังนั้นครูผู้สอนบางคนจึงอาจไม่ได้ปูภาพนั้นอีก แต่มีการนำไปใช้เลย เช่น ในวิชาภาษาไทย มีการให้นักเรียนไปศึกษาสิ่งดีๆ ที่บ้านเกิดหรือวิถีชีวิตคนในชุมชนที่สะท้อนความ

พอเพียง และเขียนออกมาเป็นความเรียง รวมทั้งให้สะท้อนว่า นักเรียนใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำงานอย่างไร หรือในวิชาคณิตศาสตร์ มีการนำข้อมูลค่าสารณูปโภคของโรงเรียนมาสร้างเป็นกราฟ จากนั้นมีการนำเสนอและอภิปรายร่วมกัน และวิเคราะห์การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ซึ่งจะให้นักเรียนมีหลักคิดที่ใช้ในการวางแผนการทำงาน มีเหตุผลในการคิด สามารถวิเคราะห์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับงานหรือกิจกรรมต่างๆ ซึ่งโดยภาพรวมของทั้งประเทศแล้ว เด็กจะอ่อนเรื่องการคิดวิเคราะห์ในส่วน of โรงเรียนจุฬาภรณฯ เพชรบุรี พบว่า ๒ ปีที่ผ่านมา ในส่วนของมาตรฐานที่ ๔ เรื่องการคิด วิเคราะห์ จากการประเมินรอบแรกของ สมศ. ในปี ๒๕๔๗ อยู่ในระดับพอใช้ แต่ในการประเมินรอบที่ ๒ ในปี ๒๕๕๐ ปรากฏผลว่าอยู่ในระดับดีมาก

“ปัญจสาขา” : เศรษฐกิจพอเพียงแบบจุฬาภรณราชวิทยาลัย

หลังจากที่การดำเนินวิถีชีวิตสังคมความพอเพียงได้ถูกจัดปรกาศและเริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นรูปเป็นร่างในปี ๒๕๔๔ จากความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้นำมาสู่การกำหนดรูปแบบการจัดการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติใน ๕ เรื่องหรือ ๕ กลุ่มงาน ซึ่งทางโรงเรียนเรียกว่า **ปัญจสาขา** จากคำสัหนึ่ง เปรียบเสมือนแม่น้ำห้าสาย คือ ปิง วัง ยม น่าน และป่าสัก ไหลรวมสู่แม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของประเทศ

แม่น้ำป่าสัก คือ การบริหารจัดการ แม่น้ำปิง คือ การเรียนการสอน แม่น้ำวัง คือ การจัดการแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน แม่น้ำยม คือ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแม่น้ำน่าน คือ การใช้ชีวิตหอพักของนักเรียน

ซึ่งสุดท้าย แม่น้ำทั้งห้าสายก็ไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเปรียบได้ คือตัวนักเรียน นั่นคือการสร้างหลักคิดอย่างถูกต้องให้เกิดกับตัวเด็ก เพราะหน้าที่ของโรงเรียนอยู่ที่การจัดการศึกษา หัวใจจึงอยู่ที่การทำให้เกิดผลในตัวเด็กเป็นสำคัญ และนี่ก็อาจถือได้ว่าเป็นวิถีของการมุ่งสร้างสังคมความพอเพียงในแบบจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี

ปัญจสาขา จากคำสัหนึ่ง

สาขาที่ ๑ การบริหารจัดการ

กำหนดให้บุคลากรในโรงเรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน และการจัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมต่างๆ และนำมาคิดวิเคราะห์ภายหลังการทำงานอีกครั้ง และยังมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีผู้บริหารเป็นประธาน

สาขาที่ ๒ การจัดการเรียนการสอน

เป็นการนำหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยให้ทุกกลุ่มสาระนำหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา ซึ่งการบูรณาการขึ้นกับธรรมชาติของรายวิชาและวิธีการของครู โดยการบูรณาการมีวิธีการดำเนินการ ๔ ขั้นตอนคือ ๑) ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง ๒) ฝึกให้นักเรียน

วิเคราะห์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับงานต่างๆ ได้ ๓) ให้นำลงสู่การปฏิบัติจนนักเรียนเกิดความตระหนัก เห็นประโยชน์ของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตรตนเอง และสุดท้าย ๔) นำนักเรียนไปสู่วิถีชีวิตแบบพอเพียง

สาขาที่ ๓ การจัดการแหล่งเรียนรู้

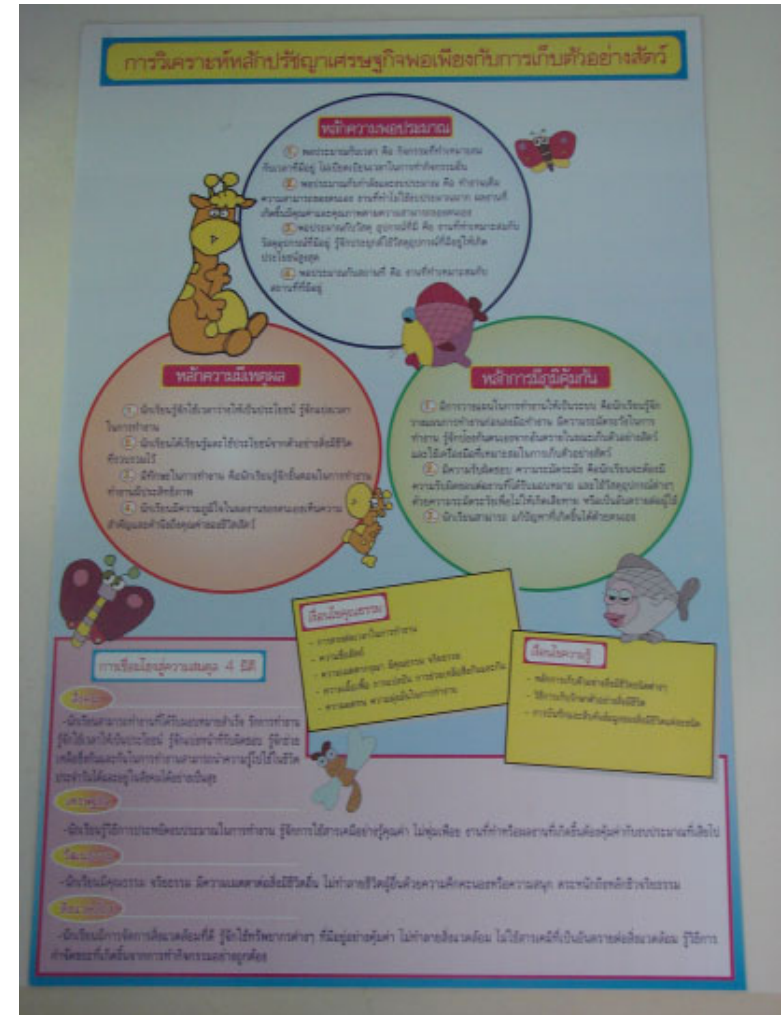
เป็นการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อให้ความรู้กับนักเรียนทั้งในแนวกว้างและแนวลึก ผ่านการค้นคว้าและฝึกปฏิบัติ โดยจัดให้แหล่งเรียนรู้มีความพร้อมด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแหล่งเรียนรู้ ใช้ใน ๒ ลักษณะ คือ ๑) ครูใช้ปรัชญาฯ ในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ และใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ๒) นักเรียนใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการศึกษาค้นคว้าความรู้

สาขาที่ ๔ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นการเรียนรู้ที่จะทำให้นักเรียนได้พัฒนาและเติมเต็มศักยภาพของตนเอง ตามความสนใจของแต่ละบุคคล ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี เน้นแนว และชุมนุมต่างๆ ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนี้สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังให้นักเรียนได้นำหลักคิดมาใช่วงแผนการทำงาน เช่น โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหมู่มิตรด้วยจิตอาสา การจัดงานฉลองปีใหม่ของนักเรียนประจำ เป็นต้น

สาขาที่ ๕ วิถีชีวิตพอพิัก

ด้วยเหตุที่จุฬารณราชวิทยาลัย เพชรบุรี เป็นโรงเรียนประจำ นอกเหนือจากการเป็นสถานศึกษา จึงเปรียบเสมือนเป็นบ้านอีกหลังหนึ่งของนักเรียน จากการที่นักเรียนต้องใช้ชีวิตอยู่ที่หอพัก ทางโรงเรียนจึงกำหนดเป็นนโยบายให้แต่ละหอพักจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของหอพักตนเอง เพื่อให้นักเรียนได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และให้นักเรียนร่วมกันคิดและทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

๓

ชีวิตงามตามวิถีที่พอเพียง

จากจุดเริ่มต้นถึงวันนี้โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี ได้สร้างสังคม
 ความพอเพียงขึ้นในโรงเรียนถึงจุดหนึ่งแล้ว... ความรู้ความเข้าใจได้นำไปสู่การมีหลักคิด มี
 ความสามารถในการวิเคราะห์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติ
 หรือของจริง และดอกผลได้ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตการทำงาน การแสดงออกทางท่าที การ
 ประพฤติปฏิบัติของทั้งนักเรียนและครู

ต้นไม้ในใจฉัน

จากการดำเนินโครงการพัฒนางานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนตามแนวทางปรัชญา
 ของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ให้เด็ก ม.๑ ซึ่งเข้ามาใหม่ ดูแลต้นไม้ประจำตัว ทำให้ตอนนี้โรงเรียน
 สามารถปลูกป่าได้ ๕ ป่าแล้ว ได้แก่ ป่าไม้เบญจพรรณ เช่น มะฮอกกานี หว้า ยางนา ฯลฯ
 ป่าไผ่รวก ป่าสะตอ ป่ามะขามเปรี้ยวและปัจจุบันได้เน้นป่าไม้ยางนาเป็นหลัก ส่วนชั้น ม.๖
 ให้ปลูกไผ่ตงอีกทั้งผืนประมาณ ๖ ไร่

กาญจน์ นักเรียนชั้น ม.๓ ซึ่งอยู่ในชุมนุมพฤกษศาสตร์ และคอยเป็นวิทยากร
 ถ่ายทอดความรู้ให้คนมาดูงานที่ห้องงานสวนพฤกษศาสตร์บอกว่า เกิดจากพื้นฐานความชอบ

สนใจต้นไม้ที่อยู่ในโรงเรียนและที่ปลูกไว้ที่บ้าน ไม่อยากให้ใครมาทำลายหรือตัดต้นไม้ หากต้นไม้ถูกตัดก็เหมือนคนเราถูกมีดบาด การอยู่กับต้นไม้ทำให้เกิดความรักและห่วงแหน

“ตอนที่คุณครูให้ดูแลต้นไม้ประจำตัว ก็คิดว่าทำไมต้องดูแลด้วย ปลูกแล้วปลูกไปเลยไม่ได้หรือ แต่พักหลังๆ ทำไมของเพื่อนโตวันโตคืน ของตัวเองทำไมเหมือนใกล้ตาย ทำให้ต้องดูแลเพิ่มขึ้น ไม่ให้น้อยหน้าเพื่อน”

ที่ผ่านมามีรุ่นพี่ช่วยสนับสนุนให้ก้าวขึ้นมาเป็นวิทยากร แถมช่วยฝึกให้ ทำให้รู้เกี่ยวกับงานห้องพฤกษศาสตร์มากขึ้น จนวันนี้ก้าวได้ขึ้นมาทำหน้าที่ในจุดนี้อย่างเต็มตัว และบอกว่า การที่ได้มาทำหน้าที่ตรงนี้ ทำให้เธอมีความสุขที่ได้บอกน้อง และมีความสุขเมื่อได้อยู่กับต้นไม้ สำหรับมุมมองความคิดในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อก่อนตนเองเป็นคนที่ไม่พอเพียงในทุกเรื่อง แต่พอได้เรียนรู้ ได้ซึมซับจากครูที่โรงเรียนแห่งนี้ ทำให้รู้จักนำไปใช้

“ปกติจะเป็นคนไม่รู้จักแบ่งเวลา ทำหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ตอนนี้รู้ว่าตอนกลางวันคือหลับพักผ่อน ตอนกลางวันคือเรียน ไม่ใช่มาหลับตอนเรียน หรืองานต้องทำให้เสร็จ...”

ส่วนฮุย เพื่อนร่วมชั้นบอกว่า

“ต้นไม้ของผมคือต้นมะขาม มันพอมๆ สูงๆ ผมมักจะมาร้องเพลงให้เขาฟัง อาจารย์บอกว่า ต้นไม้มีชีวิต ถ้าได้ฟังเพลงน่าจะเติบโตเร็ว ผมนึกเพลงอะไรได้ก็ร้อง ตอนนี้ต้นไม้โตแล้ว เราไม่ต้องห่วงแล้ว ก็คอยมาถอนหญ้าบ้าง... ต้นไม้ช่วยคลายเครียด ระบายอารมณ์ได้เหมือนเป็นเพื่อนเราอีกคน เวลาเหงาๆ ก็มาคุยได้ ...การมาทำแบบนี้มันฝึกให้เราเป็นคนตรงต่อเวลา มีความรักในต้นไม้ ในช่วงแรกๆ ถ้าเราไม่มาดูแล เขาก็อาจตาย เหมือนกับเด็กๆ เราต้องดูแลตั้งแต่เล็กๆ ถ้าดูแลไม่ดีก็อาจเฉาตายหรือโตไม่เต็มที่ แต่ถ้าเราดูแลดี เขาก็จะเติบโตให้ร่มเงา ให้ดอกผลแก่แผ่นดิน”

กินเป็น - อยู่เป็น กับบัญชีรายจ่ายนักเรียน

แม่ค นักเรียนชั้น ม.๕ พาไปดูภาพการจับจ่ายใช้สอยของนักเรียนที่ร้านค้าสวัสดิการในโรงเรียน ภายในบริเวณบอร์ดย่านทางเข้าร้านค้า จะทำเป็นแผงเลียบบันไดบันทึกรายจ่ายของนักเรียนแต่ละคนโดยแบ่งไว้เป็นชั้นๆ ซึ่งนักเรียนห้องหนึ่งๆ มีจำนวนไม่เกิน ๓๐ คน

เมื่อนักเรียนคนหนึ่งมาซื้อสินค้า ทางผู้ขายจะบันทึกราคาและเซ็นชื่อกำกับไว้

สลิปดาหนึ่งทางร้านจะรวบรวมไปให้ทางโรงเรียนเพื่อเบิกค่าใช้จ่าย ซึ่งเมื่อรวบรวมข้อมูลแล้วก็จะนำบัตรมาเสียไว้ตามเดิม แม้บอกว่า ลูกค้าจะค้ำคั่งช่วงเช้าหลังจากทานข้าวเช้าแล้ว ช่วงเที่ยงและช่วงเย็นหลังเลิกเรียน ก่อนจะเดินกลับหอ นักเรียนก็มักจะแวะเวียนเข้ามา แต่สำหรับที่หอจะมีกฎห้ามนำของกินที่ซื้อมาขึ้นไป โดยที่หอจะมีนมแจกให้อยู่แล้ว นักเรียนสามารถมาหาซื้อของกินของใช้ได้จากที่นี่ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเล่าเรียน หากในร้านไม่มีก็สามารถฝากซื้อได้เช่นกัน

ผอ.กัญพินา เล่าว่า ในส่วนของเด็กนักเรียน การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ผลที่เห็นได้ชัดคือเรื่องการใช้จ่าย

“แต่เดิมเคยติดลบ ปกติผู้ปกครองจะฝากเงินให้ตอนต้นเทอมคนละ ๕,๐๐๐ บาท เวลาจะใช้อะไร เด็กจะเบิกออกจากบัญชีนี้ ที่โรงเรียนมีร้านค้าสวัสดิการ ทางโรงเรียนกำหนดว่าห้ามใช้เกิน ๓๐๐ บาทต่อสลิปดา ที่ผ่านมามีเด็กจะใช้เต็มอัตรา โรงเรียนมีเด็ก ๔๐๐ กว่าคน เมื่อเซ็นบัญชีทำให้เห็นว่า บางสลิปดาหักยอดการใช้จ่ายของเด็กๆ ขึ้นไปถึง ๑๓๐,๐๐๐ - ๑๔๐,๐๐๐ บาท เรียกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาทขึ้นไปตลอด แต่พอปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามา เด็กมีหลักคิดมากขึ้น พบว่ายอดการใช้จ่ายตรงนี้ลดลงไป ไม่ถึงแสนบาท เหลือประมาณ ๔๐,๐๐๐

บาท ก็เลยคุยกับเด็กให้เขาเห็นว่า ถ้าการใช้จ่ายลดลงสัปดาห์ละ ๔๐,๐๐๐ บาท เดือนหนึ่งก็ ๑๖๐,๐๐๐ บาท เทอมหนึ่งมี ๕ เดือน ก็เท่ากับ ๘๐๐,๐๐๐ บาท ปีหนึ่งก็เท่ากับ ๑,๖๐๐,๐๐๐ บาท นี่คือเงินที่สามารถลดลงไปได้ นี่คิดแบบเฉลียนะ แต่ของจริง ร้านสวัสดิการเป็นของเอกชน เข้ามารั้ง เขาจะให้โรงเรียน ๑๐ เปอร์เซ็นต์ จากรายได้ที่เขาขายได้ (แบ่งให้โรงเรียน ๕ เปอร์เซ็นต์ และเป็นค่ารถให้โรงเรียน ๕ เปอร์เซ็นต์) แต่เดิมตอนที่เขาให้โรงเรียน ๕ เปอร์เซ็นต์ บางเทอมประมาณ ๑๒๐,๐๐๐ บาท ถ้า ๑๐ เปอร์เซ็นต์ ก็คือ ๒๔๐,๐๐๐ บาท แสดงว่าเขาต้องขายได้ ๒,๔๐๐,๐๐๐ บาท เทอมที่แล้วเขามาส่งโรงเรียน ๗๐,๐๐๐ เศษ (๕ เปอร์เซ็นต์) ๑๐ เปอร์เซ็นต์ ก็คือ ๑๔๐,๐๐๐ บาท แสดงว่าเขาขายได้ ๑,๔๐๐,๐๐๐ บาท ก็ทำให้เห็นว่า เงินรายได้ที่เขาขายได้หายไปเป็นล้าน เราทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนจริงจังเมื่อปี ๒๕๔๙ พอปี ๒๕๕๐ เราเห็นว่าค่าใช้จ่ายตรงนี้ลดลง

พอปี ๒๕๕๑ เราเห็นภาพว่าเด็กไปช่วยทางโรงครัวล้างถ้วยชาม ชั้นแรกการที่เขาใช้จ่ายลดลง แสดงว่าเขาประหยัดเพื่อตัวเขาเอง เป็นการพึ่งตนเอง ขึ้นต่อไปเรามองว่าเด็กไปช่วยสังคม เช่น เขาไปช่วยโรงครัวโดยครูอาจารย์ไม่ได้สั่ง ซึ่งจากการที่ครูสัมภาษณ์นักเรียน เด็กสะท้อนว่า เขาเห็นคนแก่ ๒ คนล้างถ้วยชามกองพะเนิน เมื่อไรจะเสร็จ พวกเขาเลยชวนกันไป ช่วย ๑๐ กว่าคน และจับเวลาด้วย พบว่าใช้เวลาชั่วโมงครึ่งจึงจะล้างหมด เขาก็เลยมาคิดว่า ถ้าคนแก่ ๒ คนล้างเมื่อไรจะเสร็จ เมื่อไรจะได้นอน พอตอนเช้ามีก็ต้องมาหุงหาให้พวกเขากินใหม่อีก เด็กๆ บอกว่า พวกเขาเข้าไปช่วยโดยไม่ได้หวังว่าจะได้อะไรตอบแทน แต่สิ่งที่ได้ตอบแทนคือ พวกเขากลับไปหอดด้วยความสุข สุขที่ได้ช่วยคนอื่น....”

และพวกเขาได้กลายเป็นต้นแบบ เพราะต่อมาก็มีการจัดเวรไปช่วยทางโรงครัวล้างจานบ้านละ ๑๐ คน จากที่แต่เดิมเด็กๆ มีเวรประจำแค่เรื่องการถูพื้นห้องอาหารเท่านั้น

วิธีคิด วิธีทำงานที่เปลี่ยนไปของพ่อพิมพ์-แม่พิมพ์

ชีวิตที่ติงมาจะเกิดขึ้นกับนักเรียน ครูถือว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นแบบอย่าง ผอ.กัญญาเล่าว่า เมื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ เห็นความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในตัวครูหลายอย่าง เดิมนั้นความที่เป็นโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ เวลาจะทำอะไรเหมือนถูกปลูกฝังมาว่า ทำอะไรต้อง สมพระเกียรติ คือทำอะไรใหญ่โตหรูหรา จะซื้ออะไรก็ต้องแพง เช่น จะทำเอกสารสักเล่มเพื่อแจกเด็กหรือครู สันเอกสารจะใช้กระดาษกาวหนังไก่ออย่างดีหรือกาวแอลกอฮอล์ติด ซึ่งมันหนักๆ มีราคาแพง ใช้ได้ไม่กี่เล่ม โรงเรียน

อื่นจะไม่ใช้แบบนี้ แต่พอเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครูมาบอกเองว่า กาวแอลกอฮอล์ทำเอกสารได้ไม่กี่เล่ม และมีราคาแพง เราน่าจะเปลี่ยนเป็นกระดาษกาวย่นสี ซึ่งสวยและถูกกว่า สะท้อนว่าครูรู้จักคิดและมองความสมเหตุสมผล การใช้จ่ายของครูมีหลักคิดมากขึ้น ตอนหลังจึงไม่ค่อยใช้กันแล้ว ส่วนใหญ่จะหันมาใช้กระดาษกาวย่นสีแทน

ที่ผ่านมาเป็นวัฒนธรรมมองครุมาแต่เดิมที่ให้คุณค่าของเงินตรา ความหรูหราและสิ่งของราคาแพง ซึ่งแก้ลำบาก แต่พอปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาในโรงเรียน ทำให้ครูคิดได้เองว่า การทำอะไรให้สมพระเกียรติ เป็นเรื่องการให้คุณค่ากับความดีงาม ความสมเหตุสมผล มากกว่าเรื่องวัตถุสิ่งของหรือเงินตรา ซึ่งเมื่อครูมีความคิดเช่นนั้น ก็จะมีโอกาสถ่ายทอดสู่เด็ก ตอนหลังพอจะทำอะไร ทำให้คิดถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลเข้ามาแทนที่

ในส่วนตัวของผู้บริหารเอง อาจารย์มองว่า แม้นตนจะถูกฝึกฝนให้เป็นคนมีเหตุผลมาแต่เด็ก แต่พอมีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ ทำให้มีการรอบ มีหลักคิดในการคิด วิเคราะห์ได้มากขึ้น ไม่ได้ใช้เหตุผลอย่างเดียว แต่มองบริบทรอบข้างด้วย

“...เมื่อก่อนอาจจะแค่ใช้เหตุใช้ผล แต่ตอนหลังจะใช้ทุกอย่างมารวมกัน รู้สึกว่าได้ อะไรกับตัวเยอะ เมื่อก่อนจะซื้ออะไร ก็ให้เหตุผลแบบเข้าข้างตัวเอง... แต่ตอนหลังเวลาจะซื้อ เราจะนึกว่า ที่มีอยู่พอใช้ไหม ของเก่ามีอยู่มาก แล้วเราจะซื้อใหม่ทำไม ทำให้เรามีเหตุผลมากขึ้น วางแผนการใช้จ่ายและส่งทอดไปถึงลูก นำไปสอนลูก และโยงมาถึงลูกศิษย์ ส่วนการบริหาร โรงเรียน ทำให้งานรัดกุม รอบคอบขึ้น แก้ปัญหาการบริหารได้ เช่นกรณีที่ครูจะพาเด็กไปทัศนศึกษา เราลองให้ครูนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปวิเคราะห์ร่วมกัน ทำให้เขารู้ว่าควรไปหรือไม่ควรไป ทำให้การทำงานรอบคอบมากขึ้น”

ด้านอาจารย์พรไพโรจน์ คนมี อาจารย์สอนภาษาไทย สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของตัวเองว่า

“เมื่อก่อนความคิดแตกซ่าน ไม่มีหลักคิดเป็นกรอบยึด พอมาสอนเรื่องนี้และพยายามปลูกฝังให้นักเรียน ต้องเริ่มที่ตัวเองก่อน ถ้าเรายังไม่เป็นแบบอย่างที่ดี คำถามที่จะย้อนกลับมาหาเราคือ เราเป็นแบบอย่างที่ดีในการไปสอนเด็กหรือยัง ผมมองว่าตัวเองคิดเป็นระบบขึ้น มองโลกในแง่ที่เราเป็นส่วนหนึ่งของโลก ของสังคม ฉะนั้นเราน่าจะมีบทบาทในทุกส่วน ที่จะช่วยจรรโลงสังคม ให้มีความสุข ไม่เบียดเบียนคนอื่น ในส่วนที่จะปลูกฝังกับเด็ก ก็พยายามยกตัวอย่างบุคคลที่ชาวไทยทุกคนยอมรับคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การที่เด็กอยู่บนพื้นที่ที่ตั้งของโรงเรียนแห่งนี้ เขารู้ว่าโฉนดเป็นของในหลวง เขาจะเกิดความศรัทธา เวลาพูดถึง เขารู้สึกว่าต้องทำ อยากทำ อยากแบ่งเบาพระองค์ท่าน...”

ส่วนอาจารย์วัฒนา เมืองงาม ผู้รับผิดชอบงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน มองผลที่เกิดขึ้นกับตัวเองว่า

“เมื่อก่อนไม่ได้เอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักยึด ก็มีสติบ้าง ไม่มีบ้าง จากที่เป็นคนชอบเข้าร้านสวัสดิการเหมือนเด็กๆ ไม่ได้เข้าไปเพราะหิว แต่เข้าเพราะความเคยชิน ถือเป็นลูกค้ารายใหญ่ของร้าน ช่วงหลังไม่มีบัญชีที่ร้านสวัสดิการแล้ว สามารถปลดปล่อยความอยากตรงนั้นมาได้ ในส่วนของงาน จะคิดใหญ่ คิดไกล แต่เวลาทำ ทำเล็ก ทำละเอียด หมายถึงการที่ให้หลายๆ คนมาช่วยกันทำ โครงการที่ดีว่าเป็นไปไม่ได้

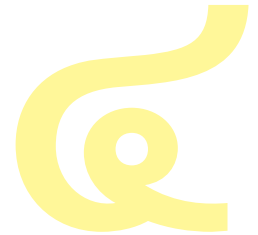
แต่ถ้ามีผลดีต่อเด็กต่อโรงเรียน สร้างศักยภาพให้เด็กได้ ตัวเองจะพยายามผลักดันให้งานเกิดเป็นมรรคเป็นผล เหตุผลที่บอกว่าการทำงานใหญ่ขึ้น เพราะเรารอบคอบมากขึ้น ดูความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ว่าเราไปรอดหรือไม่ ได้อย่างชัดเจนขึ้นตอนนี้เวลาทำงานแล้วถ้าบอกไม่มีงบประมาณ ก็สามารทำได้ เพราะหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เรารู้ทางหนีทีไล่ มีทางออกสำหรับการทำงานทุกเรื่อง ข้อสำคัญต้องรู้ตัวเอง และฟังตัวเองให้ได้มากที่สุด....”

อาจารย์วัฒนา ยังกล่าวอีกตอนหนึ่งว่า

“การพูดคำว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับที่นี่ ถือว่าเป็นเรื่องปกติ ใครไม่พูดถือว่าคุณไม่ได้อยู่ในกระแสหลัก เราพยายามทำให้เป็นเรื่องปกติของวิถีชีวิต ถ้าคนเราทำอะไรให้เป็นเรื่องปกติของวิถีชีวิต จะไม่รู้สึกรู้ว่าเพิ่มงานหรือเพิ่มภาระ ทำให้เหมือนเรากินข้าว หรืออาบน้ำ”

คงเหมือนกับที่มีคนพูดว่าเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับที่จุฬาภรณฯ เพชรบุรี แล้วไม่ทำแล้วเชย หรือคำพูดที่มีผู้สะท้อนว่า เห็นแล้วแยกออกเลยว่า เด็กคนไหนเป็นเด็กจุฬาภรณฯ ชี้ให้เห็นว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้แบบลงไปสู่วิถีชีวิตนั้น ได้แทรกซึมกลายเป็นค่านิยมหรือวัฒนธรรมขององค์กรไปแล้ว ซึ่งเห็นได้จากวิถีคิด วิถีปฏิบัติในหลายๆ เรื่อง อาทิ การไหว้คุณครู พี่บ้าน หรือบุคคลภายนอกที่มาเยี่ยมโรงเรียนทุกครั้ง การมีหลักคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำไปวิเคราะห์ทั้งกับกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตได้ เช่น การใช้จ่ายเงิน การใส่บาตรทำบุญที่หน้าโรงเรียนทุกเช้า การที่เด็กทุกคนเป็นเจ้าของต้นไม้และดูแลให้เติบโตระบบพี่ดูแลน้องแบบเอื้อเฟื้อทั้งเรื่องการเรียนรู้และชีวิตส่วนตัว การเป็นสังคมที่ปลอดภัยเสถียรและอบายมุขทุกชนิด เป็นต้น

ก้าวอย่างที่มั่นคง ...สู่ความยั่งยืน

พัฒนาสู่ความยั่งยืน

จากการที่โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง และมีการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้นั้น นับเป็นการสนองพระราชดำริและสืบสานงานพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่ของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติที่มีคำขวัญประจำโรงเรียนว่ารักศักดิ์ศรี มีคุณธรรมนำวิชาการ สืบสานงานพระราชดำริ জনครูและนักเรียนมีความเข้าใจหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างดีสามารถสร้างสังคมขึ้นภายในรั้วจุฬาภรณาให้เป็นสังคมความพอเพียงและมีความสุขในระดับหนึ่ง

ดังที่มองได้จากความนิยมในการเรียนต่อชั้น ม.ปลายของนักเรียนที่จบ ม.๓ มีมากขึ้นจากที่เมื่อก่อนเมื่อนักเรียนเข้ามา ม.๑ อาจจะโดยผู้ปกครองบังคับ พออยู่ ๓ ปีที่โรงเรียนแห่งนี้ เด็กๆ จะรู้สึกว่ายากไปทีอื่น รวบรวม ต้องออกไปเข้าโรงเรียนใหญ่ๆ ในจังหวัด หรือเข้าโรงเรียนในกรุงเทพฯหรือต่างจังหวัด ที่ไม่ใช่โรงเรียนประจำ เด็กที่เรียนเก่งจะเหลือน้อยเด็ก ๑๐ คนอาจจะเหลือ ๑-๓ คน แม้ทางโรงเรียนจะพยายามดึงเด็กไว้ด้วยการให้ทุนก็ตาม

แต่ ๒ ปีที่ผ่านมา ความเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้น ปี ๒๕๕๙ มีนักเรียนที่คงอยู่ ๗๐ เปอร์เซนต์ ปี ๒๕๕๐ สถิตินักเรียนที่ยังคงเรียนต่อชั้น ม.ปลาย สูงขึ้นไปอีกเป็น ๘๐ เปอร์เซนต์ ซึ่งเมื่อคุณครูสอบถาม เด็กๆ สะท้อนว่า โรงเรียนแห่งนี้ให้อะไรพวกเขามากกว่าโรงเรียนทั่วไป รวมทั้งสังคมโรงเรียนภายนอกอาจมีสิ่งเร้าที่ทำให้ชีวิตพวกเขาหักเหได้ แต่สังคมในรั้วจุฬาภรณฯ ปลอดภัยจากยาเสพติด อยู่กันเป็นบ้าน มีความผูกพันกับเพื่อน กับรุ่นพี่ และทัศนคติที่เด็กๆ มองครูบาอาจารย์เหมือนพ่อแม่ที่อยู่กับเขา ๒๔ ชั่วโมง เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นว่าเมื่อโรงเรียนสอนให้เขารู้จักตัวเอง รู้จักคิดวิเคราะห์ ภาพหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงไปคือเด็กๆ มีมุมมองเชิงบวกต่อโรงเรียนมากขึ้นเรื่อยๆ

มาถึงวันนี้ที่ผู้บริหารโรงเรียนและคณาจารย์ ยังคงมุ่งมั่นที่จะพัฒนาต่อไป เพื่อนำไปสู่ความสมดุล ยั่งยืนใน ๔ มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยแต่งตั้งคุณครูเป็นคณะกรรมการ ๔ ชุด แต่ละชุดมีทีมทำงาน ๑๒ คน เพื่อรับผิดชอบการพัฒนาในแต่ละมิติ

อาจารย์พรไพโรจน์ คนมี ผู้รับผิดชอบมิติด้านสังคม สะท้อนถึงแนวทางการพัฒนามิติสังคมว่า

“การที่นักเรียนอยู่โรงเรียนประจำ เหมือนเป็นแบบจำลองสังคมวงกว้าง ที่เขาต้องไปเจอในอนาคต การที่แต่ละคนมาจากพื้นฐานครอบครัว ทัศนคติ การมองโลกแตกต่างกัน และต้องมาอยู่รวมกัน ผมอยากให้เขาอยู่อย่างมีความสุข และไม่อยากจะให้เขามองว่า เขาจะได้อะไรจากสังคม แต่อยากให้คิดว่า เขาจะให้อะไรกับสังคม ฉะนั้น ทุกคนเป็นฟันเฟืองสำคัญที่จะช่วยกันขับเคลื่อนสังคมให้น่าอยู่ นี่คือเป้าหมายที่ตั้งไว้ เด็กรุ่นนี้เขาชอบสัมผัสอะไรใหม่ๆ แต่ความจำเจที่เขาต้องอยู่ประจำ ทำให้เขารู้สึกมีกรอบมาบังคับ ต้องทำตามกฎระเบียบ ผมจึงให้เขาคิดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมาว่า เขาจะทำอะไรถึงจะทำให้อยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข สนุก และมีส่วนร่วม ซึ่งรุ่นพี่ ม.๔-๖ จะเป็นคนนำลงสู่การจัดกิจกรรม และเราเป็นที่ปรึกษาให้เขาไปจัดกิจกรรมกับเพื่อน กับรุ่นน้อง อาจจะมีเริ่มจากกลุ่มเล็กๆ...”

จากการประมวลข้อมูลพื้นฐานเพื่อสำรวจตัวเอง พบว่า พอถึงวันศุกร์เด็กจะชวนชววยกลับบ้าน จากเดิมที่เด็กจะกลับบ้านทุก ๒ สัปดาห์ แต่ช่วงหลังจะกลับทุกสัปดาห์ ทั้งๆ ที่ตามระเบียบแล้วโรงเรียนจะไม่อนุญาต พอสอบถามความรู้สึกเด็กๆ เด็กบอกว่า อยู่โรงเรียนไม่มีอะไร เขารู้สึกว่า เสาร์อาทิตย์เป็นช่วงที่น่าเบื่อ อาหารการกินน่าเบื่อ อยากให้โรงเรียนยืดหยุ่นในกรอบปฏิบัติ ทางอาจารย์พรไพโรจน์จึงให้โจทย์นักเรียนไปคิดว่า

ทำอะไรจะทำให้รู้สึกเหมือนอยู่บ้าน อยู่แล้วมีความสุข จึงนำมาสู่การคิดกิจกรรมและโครงการขึ้นมา ได้แก่ โครงการสร้างสรรค์วันหยุด ซึ่งจะมีกิจกรรมฉายหนังกลางแปลงและดนตรีในสวน และโครงการบ้านเราชาวหอพัก ที่เน้นให้พี่รหัสดูแลน้องรหัส ซึ่งผลจากการดำเนินงานพบว่า เด็กกลับบ้านลดลง และมีความสุขมากขึ้น เด็กม.๑ รุ่นปัจจุบันปรับตัวกับรุ่นพี่ได้เร็ว จากที่แต่เดิมเมื่อเด็กเข้ามาใหม่จะมีปัญหาการลาออกในเดือนแรก ทัศนคติหรือมุมมองต่อสังคมโรงเรียนดีขึ้น

ส่วนการพัฒนาในมิติเศรษฐกิจ รับผิดชอบโดยอาจารย์สายใจ ประเสริฐสุข จัดทำโครงการ สูดยอด คนประหยัด ซึ่งมีการแตกเป็นกิจกรรมย่อยๆ อีกหลายกิจกรรม เช่น เงินมีค่า ขยะมีคุณค่า ก่อนบ่ายคลายเครียด โดยพยายามหามาตรการต่างๆ ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถใช้จ่ายในรอบที่โรงเรียนกำหนดได้ มีพื้นฐานในการทำบัญชีค่าใช้จ่ายส่วนตัว มีนิสัยในการประหยัด อดออม รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตัวและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า

เหล่านี้คือตัวอย่างของการพัฒนางานต่อยอดไปอีกก้าวหนึ่งของโรงเรียนจุฬาภรณฯ เพชรบุรี ที่เป็นความพยายามสร้างเงื่อนไข เพื่อมุ่งให้เกิดความยั่งยืนในชีวิตและสังคมของ

โรงเรียน เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กร เช่น การทำบัญชีค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียน สุดท้ายจะมุ่งไปสู่การสร้างวินัยใหม่ในการใช้จ่ายของนักเรียน เป็นต้น จึงเป็นที่น่าสนใจติดตามต่อไปว่า แต่ละมิติมีการวางธงเป้าหมายของการเรียนรู้ไว้แค่ไหน อย่างไร และจะก้าวเดินไปถึงธงด้วยวิธีใด หรือจะมีนวัตกรรมอะไรออกมาให้ได้เรียนรู้กัน

อดีตของเรา อาจเป็นปัจจุบันสำหรับคนอื่น

อดีตของเรา อาจเป็นปัจจุบันสำหรับคนอื่น คำพูดนี้ อาจารย์วัฒนา เมืองงาม สะท้อนให้ได้ยินเมื่อตอนติดตามไปดูงานที่ห้องพฤกษศาสตร์ อาจารย์บอกว่าเมื่อก่อนที่ยังไม่ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ การจัดการแหล่งเรียนรู้ห้องพฤกษศาสตร์ยังไม่เข้าที่เข้าทางมากนัก เอกสาร แผ่นผลงานต่างๆ ของนักเรียนจะเก็บไว้ในตู้ แต่ภายหลังได้นำออกมาแสดงให้คนอื่นฯ ได้เห็น ได้ชื่นชม และเรียนรู้ เหมือนดังคำกล่าวที่ว่านั่น เนื่องจากมีผู้คนเข้ามาศึกษาดูงานที่โรงเรียนแห่งนี้มากมาย

ขณะเดียวกัน ทางโรงเรียนก็มีการขยายบทบาทในด้านการให้ความรู้ไปเชื่อมโยงกับชุมชนและสังคมวงกว้างมากขึ้น เสมือนเป็นผู้ช่วยสื่อสารหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคม ซึ่งโดยภาพรวมคือการให้ความรู้ในรูปแบบต่างๆ ในช่วงเวลาที่ผ่านๆ มา อาทิ การแสดงละครสะท้อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในงานของเทศกาลกินหอยดุนก ตกหมึกของอำเภอชะอำร่วมกับ ททท. งานเปิดบ้านวิชาการ การเป็นพี่เลี้ยงขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่โรงเรียนประจำอำเภอ อำเภอละ ๑ โรงเรียน จำนวน ๘ โรงเรียน การจัดนิทรรศการให้ความรู้ในงานต่างๆ เช่น เวทีสมัชชาคุณธรรม งานทศวรรษการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงการไปเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียนต่างๆ ทั้งในโซนภาคกลาง และภูมิภาคอื่นๆ เป็นต้น

หากจะมองถึงปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของโรงเรียนจุฬาภรณฯ เพชรบุรี เกิดภาพความสำเร็จขึ้นได้ในวันนี้

ผอ.กัญทิมา มองว่ามีปัจจัยเงื่อนไขที่สำคัญ ๒ ประการคือ ๑) ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง และ ๒) หัวใจที่ยิ่งใหญ่ของเรื่องนี้คือ ความศรัทธา

“คนไทยเราศรัทธาในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่แล้ว เหมือนเราศรัทธาพ่อ-แม่ ท่านสอนอะไร เราก็ออยากทำตาม เช่นกัน ท่านเป็นพ่อของแผ่นดินที่เรารัก เทิดทูนและศรัทธา เราก็ออยากทำตาม เมื่อเรามีศรัทธาและมีความเข้าใจถูกต้อง เราก็ทำได้ถูก ถ้าเราศรัทธาแล้วเข้าใจผิด อาจจะทำไม่ได้ เช่นเดียวกันกับที่ คุณครู ทุกคนก็ศรัทธาในพระองค์ท่านและมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง จึงสามารถนำไปสั่งสอนศิษย์ ส่วนนักเรียนก็ศรัทธาในพระองค์ท่านและครูบาอาจารย์ เป็นสิ่งที่ต่อเชื่อมกัน”

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ได้สะท้อนว่า ผู้บริหารโรงเรียนแห่งนี้ให้ความสำคัญกับสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้องก่อน โดยเฉพาะกับตนเอง ต่อมาจึงขยายไปถึงแกนนำครูเพื่อสร้างแนวร่วม เพราะความเข้าใจเป็นตัวนำที่ทำให้สามารถนำไปพลิกแพลงได้เหมือนกับการทำกับข้าว ซึ่งเป็นการสร้าง ทุนความรู้ในตัวคน อันเป็นทุนที่สำคัญในการเป็นกลไกขับเคลื่อนงานต่อ ทั้งในส่วนของแกนนำครูขยายไปสู่ครูทั้งโรงเรียน และจากแกนนำนักเรียนไปสู่นักเรียนแบบรุ่นพี่สอนรุ่นน้อง และการพยายามผลักดันให้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ลงไปสู่การปฏิบัติหรือการกระทำ ผ่านเรื่องราวในชีวิต การงานที่ทำอยู่จริง เป็นวิถีชีวิต และสื่อสารถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้รู้ตาม ดังคำกล่าวที่ว่า เรามักจะได้เรียนรู้อะไรจริงๆ เมื่อเราได้ลงมือทำ และพยายามถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านั้นให้คนอื่นฯ ยิ่งเมื่อมีคนอื่นมาขอเรียนรู้ดูงาน ยิ่งเท่ากับกระตุ้นให้ทั้งครูและนักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ถึงแม้จะมีการกำหนดเป็นนโยบาย แต่ก็อาจใช้ได้เพียงบางส่วน หากไม่มีจุดหลอมรวมใจคือ ความศรัทธาในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่เป็นที่ตั้ง จึงทำให้เห็นการขับเคลื่อนงานที่เป็นองคาพยพไปด้วยกันทั้งหมดเช่นนี้ ซึ่งมีเป้าหมายที่ชัดเจนไปสู่การสร้างสังคมความพอเพียงให้เกิดขึ้นในรั้วโรงเรียน โดยมีการก้าวเดินอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เริ่มจากการรู้จักตัวเอง ฟังตนเองได้ และไปสู่การช่วยเหลือสังคมรอบข้าง

“...เรื่องนี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ภายในระยะเวลาสั้นๆ การนำไปใช้เหมือนน้ำซึมบ่อทราย น้ำหยดลงตุ่ม หยดไปเรื่อยๆ ณ เวลานั้นก็เต็มตุ่มกลายเป็นวิถีชีวิต มันเป็นการสร้างความคิด ให้ลองเอาไปปฏิบัติ เห็นคุณค่าไปเรื่อยๆ”

“...จริงๆ วิถีชีวิตในชนบทเดิมของบ้านเราคือ วิถีของเศรษฐกิจพอเพียง ...เพราะเวลามีกาน จะมีการลงแขกช่วยกัน ทำให้เกิดความสามัคคี เมื่อก่อนที่บ้านเป็นชาวประมง เวลาออกเรือได้ คนในหมู่บ้านไม่ต้องมาซื้อ การซื้อด้วยเงิน ทำให้ทุกอย่างดัดรอนขาดกันไปเลย แต่ถ้าเรามีวิถีแบบแบ่งปันกัน ถ้าบ้านเราออกเรือไม่ได้ บ้านอื่นออกได้ เราก็ได้อาศัยตรงนั้น วันตรุษสงกรานต์ วันสารทน์มีการแลกเปลี่ยนเหมือนเราทำขนมถ้วยเดียว แต่ได้กินเป็นสิบๆ อย่าง เป็นสังคมที่มีความสุข ซึ่งวิถีแบบนั้นเด็กรุ่นใหม่มองไม่เห็น มองภาพไม่ออก แต่เรามีความสุขทุกครั้งที่นี่ถึง ในเวลานี้สิ่งที่เราทำได้คือ สร้างให้เขามีหลักคิด เวลาทำอะไรทำอย่างมีเหตุผล รู้จักตัวตน พอประมาณ แต่เต็มศักยภาพที่ทำได้ ถ้าเขาได้หลักคิดไป สุดท้ายเขาจะสามารถมีวิถีชีวิตที่พอเพียงได้”

ผอ.กัญพินา เชื้อมชีวิต

สังคัมความพอเพียงที่โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี

หนังสือประกอบตลาดนัดความรู้ ครั้งที่ ๑
 โครงการเสริมศักยภาพการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง
 สู่สถานศึกษาและชุมชน : ภาคกลางและภาคตะวันออก
 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี

ที่ปรึกษา	ทรงพล เจตนาวณิชย์, ศศิณี ลัมพงษ์
เรียบเรียง	อาภรณ์ จันทร์สมวงศ์
พิสูจน์อักษร	อมรรัตน์ เกரியขจร
จัดรูปเล่ม	สุชาติ มุกตามณี
ปีที่พิมพ์	มกราคม ๒๕๕๒
จำนวนพิมพ์	๕๐๐ เล่ม
จัดทำโดย	มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ร่วมกับ สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)